מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' י ועי' בכ"מ בפ"ד מהל' נדרים הלכה יא:

כט ג מיי' פ"ז מהלכות שבועות הלכה יא:

*אלא מהא ליכא למשמע מינה: **שבועת הפקדון** כיצד תן לי פקדון שיש לי בידך כו': *תנו רבנן כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר"מ ר' יהודה אומר שבועה לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת רבי אליעזר אומר לא לך ולא לך ולא לך שבועה חייב על כל אחת ואחת ר"ש אומר עד שיאמר שבועה לכל אחת ואחת אמר רב יהודה אמר שמואל כללו של רבי מאיר פרטו של רבי יהודה כללו של רבי יהודה פרטו של רבי מאיר *א"ר יוחנן אמר הכל מודים בולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך שרבי מאיר אומר פרט ורבי יהודה אומר כלל ואיזהו כללו של ר' מאיר שבועה שאין לכם בידי במאי קמיפלגי שמואל דייק מברייתא ור' יוחנן דייק ממתניתין שמואל דייק מברייתא מדקאמר רבי יהודה ולא לך פרטא הוי מכלל דשמעיה לר' מאיר דאמר כללא הוי ואמר ליה ר' יהודה פרטא הוי ור' יוחנן אמר תרווייהו לר' מאיר פרטא הוי ואמר ליה רבי יהודה בולא לך מודינא לך בלא לך פליגנא עלך ושמואל *עד דאודי ליה אודויי לפלוג עליה איפלוגי ורבי יוחנן דייק ממתניתין מדקאמר ר' מאיר *שבועה שאין לכם בידי כללא הוי מכלל דולא לך פרטא הוי דאי סלקא דעתך ולא לך כללא הוה אדמשמע לן שבועה שאין לכם בידי נשמעינן שבועה לא לך ולא לך כל שכן שבועה שאין לכם בידי ושמואל אמר כל האומר ולא לך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי: [illegible] ולא לך ולא לך [illegible] תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה: תני תשומת יד, גזל, אבידה: תן לי חטין ושעורין וכוסמין: תני שעורין כוסמין, והאי תנא כל הכי שביש תני ואזיל אלא הא מני רבי היא *דאמר לא שנא כזית ולא שנא כזית וכזית פרטא הוי תא שמע מדידיה ר' מאיר אומר אפילו חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת תני חטה שעורה כוסמת מאי אפילו אמר רב אחא בריה דרב איקא אפילו חטה בכלל חטין ושעורה בכלל שעורין וכוסמת בכלל כוסמין: תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך כו': תן לי חטין ושעורין *א"ר יוחנן פרוטה מכולם מצטרפת פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב וחד אמר אכללי נמי מיחייב והתני ר' חייא הרי כאן חמש עשרה חטאות ואם איתא עשרים הויין האי תנא דפרטי קא חשיב דכללי לא קא חשיב והא תני רבי חייא הרי כאן עשרים חטאות ההיא אפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה. בעא מיניה רבא מרב נחמן היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פקדון תשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך אמר לאחד מהן שבועה שאין לך בידי פקדון תשומת יד גזל ואבידה ולא לך ולא לך ולא לך מהו: אחדא מיחייב

או

כלל אינו חייב אלא אחת. לקמיה מפרש מאי כלל ומאי פרט: **ולא לך** גרסינן בכולהו ולא גרסינן לא לך: **כללו של ר' מאיר זהו פרטו של רבי יהודה**. מאי [illegible] ר' יהודה שהיה עושה ר' מאיר כלל דהיינו ולא לך ולא לך עשאן ר' יהודה פרט וממילא [illegible] דפרטו של רבי מאיר היינו לא לך, לא לך, דאי לא, מאי הוי פרטא לרבי מאיר והוא כללו של רבי יהודה דאי לא לך לרבי יהודה נמי פרטא, ולא משיבא כלל אלא שאין לכם מאי שנא ולא לך דנקט: **הכל מודים בולא לך שהוא פרט**. רבי מאיר לא פליג אדר' יהודה בולא לך והכי קאמר רבי יהודה ולא לך הוא דהוה פרטא אבל לא לך=כללא דלא אשבועה קאי ולקמיה מפרש מהיכא דייק ר' יוחנן דתרוייהו לרבי מאיר פרטי הוו: **ושמואל אמר לך אדמודי ליה אודויי ליפלוג עליה איפלוגי**. כלומר אי ס"ד דשמעיה ר' יהודה לרבי מאיר דמשוי לתרוייהו פרטא לא הוה ליה למינקט מילתא בולא לך דמודי ליה בגויה אלא הכי הוה ליה למתני רבי יהודה אומר לא לך אינו חייב אלא אחת למינקט מילתא דפליג עליה בגוה: **סתם** מתניתין ר"מ: **תנן ולא לך ולא לך**. וי"ו גרסינן בכולהו אלמא לר"מ פרטא הוי ותיובתא דשמואל: **ר' היא דאמר**. במס' זבחים בפ' שני לא שנא שוחט את הזבח ע"מ לאכול כזית למחר כזית בחוץ ל"ש כזית למחר וכזית בחוץ פרטא הוי ב' מחשבות הן ותפיס את הראשונה והוי פיגול ושוב אין מחשבה שניה מוציאתו מידי פיגול אליבא דר' יהודה דאמר התם זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין על אכילתו כרת ומתניתין דהכא רבי היא ולאו ר' מאיר: **מדידיה**. מדר' מאיר גופיה: **חטה בכלל חטין**. אם טענו חטה הרי הוא כטענו חטין כדכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת לא נכו: **פרוטה מכולן מצטרפת**. אם אין לו עליו מכולן אלא שוה פרוטה מצטרפין לחייבו: **פליגי בה רב אחא ורבינא**. במתני' ובמילתיה דרבי יוחנן: **חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב**. חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' חייב שלש קאמר חדא אחטין וחדא אשעורין וחדא אכוסמין, ארבעה לא מחייבין ליה למימר שבועה שאין לך בידי=חדא שבועה באפי נפשה היא שכלל בה אין לך בידי כלום וחזר ופרט לא חטין ולא כוסמין ולא שעורין אלא פרטא פירושה דשבועה שאין לך בידי הוא וכי אמר רבי יוחנן פרוטה מכולן מצטרפת להו אסיפא דמתני' דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי דכיון דכל חדא וחדא באפי נפשה הוא לא מצטרפי אלא ארישא דאמר שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת פרוטה מכולן מצטרפת לאותה שבועה דהא חדא היא: **וחד אמר**. חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני' ד' נינהו חדא אכללא ותלת דפרטא, ור' יוחנן אסיפא נמי קיימא ואשבועתא דכללא ומיחייב מיהא חדא: **ט"ו חטאות**. היו חמשה תובעין אותו דמתני' וכל אחד תבעו חטין ושעורין וכוסמין ואמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ולא לך ולא לך הרי כאן ט"ו חטאות ואם איתא דארבע חטאות הן כ' הויין: **דכללי לא קחשיב**. אע"ג דאיתנהו: **והתני ר' חייא**. בדוכתי אחריתי הרי כאן כ' ש"מ ד' שבועות הן ובקמייתא לא חשיב דכללא: ומשני לעולם תלת נינהו דההיא דכללא ליתא וכי קתני עשרים אפקדון אתשומת יד אגזל ואבידה דאיכא ד' פרטי לכל חד וחד דהוה להו עשרים: **אחדא מיחייב**. אכל חד וחד מהנך בתראי דולא לך דקאמר להו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי ואין כאן אלא ח' חטאות ד' משום ראשון ואחד לכל אחד מן האחרונים:

או

אלא מהא ליכא למשמע מינה. ואם תאמר ולידוק ממתניתין דפירקין (דף לו:) דפטרינן בקנס וכל שכן בקרקע כדמוכח בפ' שבועת העדות (לעיל דף לג.) דקאמר ולר' יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטורין מאי בינייהו איכא בינייהו קנס ולאו פירכא דלקמן (א) טעמא משום דלא כפר ליה ממונא שלא היה מתחייב בהודאתו אבל גבי עדות מאן דפטר בעדי קרקע מחייב בעדי קנס שהרי יתחייב ע"י עדותן כמו בשאר ממון: **הכא** גרס לא לך לא לך ולא לך ולא גרסינן וי"ו בכולהו אלא בבתרא וכן בכל הני דמייתי דאי גרסי' וי"ו בכולהו אם כן במסקנא דמוקי לה כרבי לימא ר' יהודה היא דאמר ולא לך פרטא הוא אבל השתא לא מתוקמא כוותיה דהא תרווייהו חשיב פרטא בין בוי"ו בין בלא וי"ו והסוגיא דשמעתין קשיא דמוכח בפ"ב דזבחים (דף ל: ושם) דטפי הוי פרטא בלא וי"ו מבוי"ו לר' יהודה דאמר התם או דלמא כזית וכזית לר' יהודה פרטא הוי וכל שכן כזית כזית ובספר ישן גרס הכא כולה סוגיא איפכא ור' יוחנן אמר הכל מודים בלא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בולא לך וגרסינן תני ולא לך תני פקדון ותשומת יד כו': **כללו** של ר' יהודה. פי' לא לך פרטו של ר"מ פי' בקונטרס דאי לרבי יהודה נמי פרט הוי אמאי נקט ר' יהודה טפי ולא לך וא"ת הא דלא נקט לא לך משום דמודה בה ר"מ וי"ל דמכל מקום הוה ליה למימר אף ולא לך: **הרי** כאן ט"ו חטאות. גבי שבועת העדות מיתנייא דגבי פקדון הוה ליה למימר אשמות: *__אנסת__ ופתית כו'. תימה למאי דלא מחייבין בהזהב (ב"מ דף מח.) אלא ביחוד כלי א"כ הכא כיון דפרעיה *תו לא מיפטר בהודאה וי"ל כגון שיחד לו בענין זה שיגבה מן הכלי כל מה שיחייבוהו בית דין:

הדרן עלך שבועת הפקדון

רבינו חננאל

מתני' שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדוני כו'. ת"ר זה הכלל. כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר' מאיר ר' יהודה [אומר] שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ר' אליעזר אומר כו'. אמר רב יהודה אמר שמואל פרטו של ר' יהודה שהוא לא לך ולא לך הוא כלל של ר' מאיר. כלומר בולא לך ולא לך שמחייב ר' יהודה על כל אחת ואחת אינו מחייב ר' מאיר אלא אחת על כולו. ואיזהו פרטו של ר' מאיר שמחייב על כל אחת ואחת באומר אין לך בידי לא לך (ולא) [לא] לך ור' יהודה סבר זהו כלל ואין חייב אלא אחת על הכל. מזו הברייתא דייק שמואל הכי ואמר מדקא מפרש ר' יהודה ואמר (לא) [ולא] לך פרטא הוא מכלל דשמעיה לר' מאיר דאמר כללא הוא ופליג עליה ואמר כי האי גוונא פרטא הוא לא לך לא לך לא לך הוא דהוי כללא. ור' יוחנן [אמר] ר' מאיר ור' יהודה תרוייהו מודו דולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך לא לך (ולא) [לא] לך שר' מאיר אומר זה פרט הוא וחייב על כל אחת ואחת. ור' יהודה אומר זה כלל הוא. ואיזהו כללו של ר' מאיר באומר כולכם. ור' יוחנן האי דוקיא דייק לה ממתני'. דתנן שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא אחת וקסבר סתם משנה ר' מאיר. וכיון דאמר שמצאנו לר' מאיר דאמר לכם כללא הוא מכלל דולא לך ולא לך פרטא הוא. דאי ס"ד כשמואל דאמר ולא לך ולא לך כללא הוא ליתני במתני' ולא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת וכ"ש שבועה שאין לכם בידי. ודחי שמואל ואמר ר' מאיר סבירא ליה האומר לא לך ולא לך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי. ואקשינן לשמואל ממתניתין דתנן שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת הנה מתני' לר' מאיר היא דסתם הוא וקתני דולא לך פרטא הוא ומפרק תני במתני' לא לך לא לך והוא פרטי דר' מאיר. ותו אקשינן שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת. ופריק נמי כדקמייתא תני תשומת יד והא וגזל קתני תני גזל כו'. (והא) [והו] אקשו עליה מסתני' דבתרא תן לי חטים ושעורין וכוסמין כו'. ופריק תני חטים תני שעורים תני כוסמין. כלומר משנתנו אין בהן ווין הללו כל עיקר. ואקשינן עליה וכי זה התנא טעה באלו הדברים כולן והוסיף וי"ו בכולן בטעות. ופריק מתניתין לאו ר' מאיר היא: הא מתניתין רבי היא דאמר לא שנא כזית כזית ולא שנא כזית וכזית כולהו הני לישני פרט הוו. ודברי רבי מפורשין בשחיטת קדשים פרק כל הזבחים שקבל דמן. וכבר פירשנוהו בקדושין. ואקשי על שמואל מדברי ר' מאיר עצמו שאמר במשנתנו ר' מאיר אומר אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת. הנה ו' לר' מאיר פרטא הוא. ודחי לעולם לר' מאיר ו' מוסף האחרון לראשון וכללא הוא וגרעיה לו' ותני שעורה כוסמת דהוא פרטיה דר' מאיר. והאי דקתני אפילו אתיא לאשמועינן דחטין וחטה אחת הן ומה שטענו הוא שנשבע לו שחטה בכלל חטין וכן שעורה וכן כוסמת: א"ל תן לי פקדון שיש לי בידך כו' השביע עליו ה' פעמים בין בב"ד ובין שלא בב"ד וכפר חייב על כל אחת ואחת. א"ר שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות. פירוש כיון שאילו חזר והודה בפקדון חייב לשלם אם כפר. ועוד נשבע חייב דהא ממון קא כפר. היו ה' תובעין אותו ואומרין לו תן לנו פקדון כו'. או כל אחד אומר לו תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שבועה שאין לך בידי אין חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת. וכן היו ה' תובעין אותו וכל אחד אומר לו תן לי חטין ושעורין כוסמין כו': גמ' א"ר יוחנן אפילו פרוטה מכולן מצטרפת. פירוש כיון שטענו בחטין ושעורין וכוסמין והוא פתח ואמר שבועה שאין לך בידי חלה השבועה עליו על הכל בכלל. לפיכך אפילו אין בכולן אלא פרוטה נצטרפו וחייב. ולא אמרינן דהא ליכא בכל חדא וחדא פרוטה. וכיון דלית בכל חדא וחדא פרוטה לא חלה שבועה בפחות מפרוטה. שבועה שאין לך בידי זהו כלל. פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה זהו פרט(א) חלקו בזה רב אחא ורבינא חד אמר אפרטי מיחייב וחייב בכפירתו לאלו החמשה שלש חטאות לכל אחד ואחד חטאת אחת שכפר לו בחטים. וחטאת אחת בשעורים וחטאת בכוסמין. וחד אמר אכללי מיחייב נמי כיון שפתח שבועה שאין לך בידי כאילו א"ל שבועה שאין לך בידי אלו כולם שאתה טוען עלי הרי נתחייב אחת. ופרט עוד שלש שלש. הנה ד' חטאות נתחייב בכפירתו לכאו"א. ואקשינן על מאן דאמר אכללי נמי מיחייב. והתני ר' חייא הרי כאן ט"ו חטאות. פירוש הנה חמשה תובעין אותו וכפר להן ונתחייב ט"ו חטאות ג' לכאו"א ש"מ אפרטי מיחייב. דאי הוה מיחייב אכללי נמי עשרים חטאות הוה ליה למימר שפרטיהן ט"ו וכלל לכאו"א מהן ה' הרי עשרים. אין הכי נמי דהתני ר' חייא לקמן הרי כאן כ' חטאות. ודחינן הא דתני ר' חייא כ' חטאות במתניתין דמקשי הא תני לה דתנן היו חמשה תובעין אותו בפקדון בתשומת יד ובגזל ואבידה שהן ארבעה פרטי לחמשה תובעין נמצאו כ' פרטי. ואהאי תני ר' חייא כ' ונתברר דאפרטי מיחייב והאי דאמר אכללי נמי מיחייב לא מצא סיוע לדבריו. והלכתא כמאן דאמר אפרטי מיחייב דקיימא לן (פסחים עה: חולין עג:)

כל

[ברכות כט. וש"נ]

[illegible] ע"ש

לעיל כג:

[עי' תוס' יבמות [illegible] ד"ה בשבעה]

[לעיל לו:]

קדושין מו. זבחים ל:

לעיל כג:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא כו' דלקמן קאמר טעמא:

[לעיל בשמעתין]

[עי' תוס' כתובות מג. ד"ה ר' שמעון פוטר כו' מבואר היטב]

עיין לגבי דף כלל ופרט

שמואל	ר"מ	ר' יהודה
ולא לך ולא לך	כלל	פרט
לא לך לא לך	פרט	כלל*

* לא גם כך דף מה הוא כלל או כ' יהודה

ר' יוחנן הכל מודים בולא לך פרט

	ר"מ	ר' יהודה
ולא לך ולא לך	פרט	פרט
לא לך לא לך	פרט	כלל

אבל כולו על ר"מ

נושא

כלל חייב אחת

פרט חייב על כל א' וא'

מח' תנאים מהו כלל ומהו פרט

נושא/מבנה

מח' שמואל ור' יוחנן

ב-איך מגדיר ר"מ

"ולא לך, ולא לך"

(ואם זה נחשב פרט לר"מ מהו כלל לר"מ)

"שמואל דייק מברייתא"

"ר' יוחנן דייק ממתני'"

מבנה

קושיות על שמואל

נושא

שבועה שאין לך בידי חטין שעורים וכוסמין

מח' אמוראים אם חייב רק על הפרט או גם על הכלל "שאין לך בידי" ויהא חייב ד'

ע' רח"ה "ואי נאמר אכללי נמי מחייב לא מצא סיוע לדבריו"

א) אולי חסר כאן וצ"ל וכן חטים ושעורין וכוסמין זהו פרט.